

VEILIG TERUG AAN DE SLAG

CORONAGIDS sociaal-cultureel
volwassenenwerk en amateurkunsten
om de verspreiding van COVID-19
tegen te gaan bij de organisatie van
groepsactiviteiten

- VERSIE 5 JUNI 2020 -

Volgens de experts zullen we nog een hele tijd met het coronavirus moeten leven. We zullen dan ook nog een hele tijd maatregelen moeten blijven nemen om de verdere verspreiding of nieuwe opflakkingen van het virus zoveel mogelijk te vermijden.

DE DOELSTELLING VAN DEZE CORONAGIDS

Deze coronagids wil algemene richtlijnen en veiligheidsprincipes aanreiken aan organisaties en initiatiefnemers om de groepsactiviteiten in het sociaal-cultureel werk en de amateurkunsten op een voor begeleiders en deelnemers veilige manier te kunnen hernemen.

Deze algemene richtlijnen en veiligheidsprincipes kwamen tot stand na ruggenspraak met sectororganisaties en -initiatiefnemers en werden gevalideerd door experts. Veiligheidsprotocollen en -gidsen uit diverse contexten werden daarbij als inspiratiebron gebruikt. Organisaties staan uiteraard ook voor de uitdaging om de arbeidssituatie van werknemers veilig te organiseren. Wat daar voor nodig is, valt buiten het perspectief van deze coronagids. We verwijzen daarvoor graag door naar de Generieke gids van de sociale partners 'Veilig aan het werk'.

Sociaal-cultureel werk en amateurkunsten vormen een heel divers landschap van organisaties. Groepsbijeenkomsten hebben heel diverse uitzichten en schalen. Het spreekt bijvoorbeeld vanzelf dat er een groot verschil is tussen een repetitie met 20 koperblazers, de organisatie van een ruilbeurs en de bestuursvergadering van een lokale vereniging. Het is dus voor elke sectororganisatie een opdracht om voor hun specifieke groepsactiviteiten concrete richtlijnen mee te geven aan hun organisatoren gebaseerd op de hierna uitgewerkte richtlijnen. En het is voor elke organisator belangrijk om bij elke concrete groepsactiviteit goede inschattingen te maken van mogelijke risico's en de nodige maatregelen te nemen. Bij elke beslissing die genomen wordt, dient bovendien rekening gehouden te worden met de algemene maatregelen die op dat moment geldig zijn – maatregelen die uiteraard evolueren volgens een tijdlijn die bij publicatie van deze gids nog onvoorspelbaar is.

Liever zouden we in deze gids spreken over 'physical distancing': het werk waar we mee bezig zijn en de samenleving waar we voor ijveren is immers gericht op 'sociale nabijheid'. Maar omdat de term 'social distancing' gemeengoed is geworden en als term een ankerpunt vormt voor mensen die op zoek zijn naar informatie, kiezen we er voor om deze term toch in deze tekst te handhaven.

NIET ANGSTIG, WEL VERSTANDIG

Het uitgangspunt van deze gids is dat de veiligheid van deelnemers en begeleiders (beroepskrachten, freelancers of vrijwilligers) van initiatieven in groep zo veel als mogelijk moet worden nagestreefd. Tegelijk willen we een antwoord geven op sociaal-culturele noden: nood aan contact, zorg voor de gemeenschap, het actief houden van de civiele samenleving en netwerken tussen mensen, educatief werk, culturele activiteiten. Dat is wat we goed kunnen.

Een nul-risico voor verspreiding van COVID-19 bij de organisatie van groepsactiviteiten bestaat niet. Het komt er dus op aan om de risico's te beheren en te beheersen en ze zo tot een minimum te herleiden. Daarvoor zijn we samen verantwoordelijk: organisatoren én deelnemers. We zijn niet angstig, wel verstandig.

Een belangrijke vraag is of een organisator aansprakelijk kan gesteld worden als zich ondanks genomen maatregelen toch een besmetting zou voordoen als gevolg van de interacties tijdens de groepsactiviteit. Het antwoord daar op is genuanceerd en kan je uitgebreid lezen bij SCWITCH. Wie een organisator in gebreke wil stellen, moet kunnen aantonen dat deze een fout heeft gemaakt, dat er schade is en dat er een oorzakelijk verband is. In het geval van besmetting met het COVID-19-virus is dat in ieder geval al moeilijk aantoonbaar omwille van de lange incubatietijd waarin de betrokkene ook nog vele andere interacties kan gehad hebben. In regel zal een organisator niet aansprakelijk gesteld worden voor een besmetting als:

- hij de activiteit organiseert volgens de wettelijk geldende maatregelen. De maatregelen of de versoepeling ervan, zoals afgekondigd door de Nationale Veiligheidsraad, vormen het uitgangspunt om te bepalen welke groepsactiviteiten (in- of outdoor), met welke omvang, en voor welke doelgroepen zullen mogen doorgaan. Het laten plaatsvinden van een groepsactiviteit kan enkel indien dit past binnen de maatregelen van de nationale veiligheidsraad en de bepalingen uitgevaardigd door de Vlaamse overheid of door lokale besturen. Voor grotere events zal de overheid een Event Risk Matrix beschikbaar stellen om een risico-inschatting te maken.
- hij alle inspanningen die redelijkerwijze kunnen verwacht worden om besmetting te voorkomen, heeft geleverd in de voorbereiding, uitvoering en opvolging van de groepsactiviteit. Dat noemen we het 'goed huisvader-principe' of het 'zorgvuldigheidsprincipe'. Daarom is het verplicht om alle voorzorgen en maatregelen die je neemt ook te documenteren in een draaiboek. Daartoe worden hieronder vijf centrale werkprincipes uitgewerkt tot op het niveau van een niet limitatieve vragenlijst, die dient als ondersteuning van de voorbereiding, uitvoering en opvolging van een groepsactiviteit en de opmaak van dit draaiboek.

WERKPRINCIPES

De organisator of initiatienemer is de verantwoordelijke regisseur van de veiligheidsmaatregelen. Daartoe doet hij in verschillende stappen wat nodig is om de veiligheid van iedereen te waarborgen. Dit moet resulteren in een draaiboek voor elke activiteit. Zorg dat dit document ook beschikbaar is tijdens de activiteit zelf. Respecteer als organisator volgende vijf werkprincipes:

- De organisator maakt een risicoanalyse vooraf met betrekking tot deelnemers, de locatie, de aard van de activiteit en de verplaatsing voor, tijdens en na de activiteit en neemt in functie daarvan de nodige beslissingen of maatregelen.
- De organisator communiceert vooraf en tijdens de activiteit over de maatregelen en indien door deelnemers nadien besmetting wordt gemeld, wordt ook na de activiteit het nodige gecommuniceerd.
- De organisator regelt het gebruik van de locatie en de voorziening van preventiemateriaal zodanig dat de kans op besmetting zo laag mogelijk wordt.
- De organisator laat de activiteit zelf op elk moment met een zo laag mogelijk risico op besmetting verlopen.
- De organisator evalueert en stuurt bij vanuit het oogpunt van besmettingspreventie tijdens en na de activiteit.

De organisator is dan wel de regisseur van de veiligheidsmaatregelen, van alle deelnemers mag verwacht worden dat ze de verantwoordelijkheid opnemen om het nodige te doen opdat de veiligheid van iedereen zoveel mogelijk gewaarborgd is.

RISICOANALYSE

De organisator maakt een risicoanalyse vooraf met betrekking tot de deelnemers, de locatie, de aard van de activiteit en de verplaatsing voor, tijdens en na de activiteit en neemt in functie daarvan de nodige beslissingen of maatregelen.

Om tot een risicoanalyse te komen, kan de organisator zich vooraf een aantal vragen stellen en op basis daarvan een inschatting maken van mogelijke risico's. Waar mogelijke risico's verschijnen, dient hij weloverwogen beslissingen te nemen om deze risico's te beperken en te beheersen.

Met betrekking tot de deelnemers

- Verwacht je deelnemers of begeleiders die tot de risicogroepen behoren (personen met een leeftijdsrisico, personen met diabetes, personen met hartziekten, long- of nieraandoeningen en personen van wie het immuunsysteem verzwakt is)?
- Verwacht je deelnemers van verschillende generaties?
- ...

Met betrekking tot de locatie

- Is je lokaal voldoende ruim voor het aantal deelnemers dat je verwacht en het type activiteiten dat je voor ogen hebt (minimaal 4 m² per persoon voor activiteiten waarbij deelnemers blijven zitten, 10 m² voor activiteiten met beweging als dans, turnen, rondlopen, ...)?
- Kan je het lokaal goed verluchten?
- Kan je er via een opdeling of looplijnen voor zorgen dat de 'social distancing' op alle momenten gerespecteerd wordt, ook in de zogenoemde 'flessenhalzen' (sanitaire voorzieningen, gangen, trappen, ingangen, liften, ...)?
- Kan je de contactoppervlakten (tafels, klinken, stoelen, doorgegeven voorwerpen ...) voor, tijdens en na de activiteit ontsmetten?
- Gelden er specifieke maatregelen uitgevaardigd door de gebouwbeheerder?
- Heb je toestemming nodig van het lokale bestuur of vaardigt het lokale bestuur specifieke regels of maatregelen uit?
- Zijn er andere gebruikers van de locatie waar je vooraf afspraken mee dient te maken over het gebruik van pauzeruimtes, de organisatie van de toegang, de circulatie in het gebouw?
- ...

Met betrekking tot de activiteit

- Kan je tijdens de activiteit de veiligheidsmaatregelen op een vanzelfsprekende manier garanderen?
- Moeten de deelnemers materiaal delen?
- Is het moeilijk om tijdens de activiteit de nodige afstand te bewaren?
- Moet de hele activiteit binnen plaatsvinden of kan je (delen van) de activiteit in open lucht laten plaatsvinden?
- Is het nodig dat er gezamenlijk wordt gegeten of gedronken? Kan dat veilig geregeld worden?
- Vraagt de duur (bv. meerdaags) of de intensiteit van de activiteit (bv. sterke en langdurige interactie) speciale maatregelen of beperkingen?
- Beoefen je activiteiten waarbij mensen veel druk moeten zetten op hun adem (zingen, blaasinstrumenten, ...) of waarbij de afstand tussen mensen kleiner dan anderhalve meter is (dans, bepaalde sporten, ...)?
- Moeten we gezien de aard van de activiteit nog bijkomende informatie zoeken in andere coronagidsen en (bv. sport, circus, podiumkunsten, ...)?
- ...

Met betrekking tot de verplaatsing

- Moeten je deelnemers of begeleiders zich ver verplaatsen om deel te nemen?
- Zijn er verplaatsingen met het openbaar vervoer nodig?
- Omvat de activiteit zelf verplaatsingen die risico's kunnen inhouden?
- ...

COMMUNICATIE

De organisator communiceert vooraf en tijdens de activiteit over de maatregelen en indien door deelnemers nadien besmetting wordt gemeld, wordt ook na de activiteit het nodige gecommuniceerd.

De beheersing van de risico's staat of valt met heldere communicatie op elk moment. Voorzie daarom algemene communicatie via je diverse mediakanalen waarbij je (potentiële) deelnemers, vrijwilligers, freelancers, personeel en andere belanghebbenden informeert over de regels in jouw organisatie met betrekking tot de preventie van COVID-19. Vermeld een contactpunt voor coronagerelateerde vragen.

Voor de activiteit

- Zet de juiste en voldoende kanalen in om ervoor te zorgen dat iedereen vooraf goed geïnformeerd is (brief, telefoontje, folder, mail, Facebook, WhatsApp, ...).
- Geef vooraf duidelijk aan dat je de nodige veiligheidsregels respecteert en dat je preventieve maatregelen hebt genomen. Vermeld deze ook specifiek.
- Laat weten welk materiaal jouw deelnemers of begeleiders zelf moeten meebrengen (mondmaskers, ontsmettende gel, ...).
- Benadruk dat mensen die ziek zijn, of die tot drie dagen voor de activiteit symptomen van COVID-19 vertoonden, niet zijn toegelaten.
- Vermeld de maatregelen die je hebt genomen in verband met de verplaatsing van en naar de activiteit. Pas eventueel het start- of einduur aan zodat spitsuren vermeden worden.
- Voorzie contactgegevens voor wie extra vragen heeft in verband met de veiligheid van de activiteit of voor wie een besmetting na de activiteit wil melden.
- Voor de begeleiders voorzie je duidelijke instructies. Zorg indien nodig voor de nodige opleiding.
- Stel je vooraf de vraag hoe je contactgegevens kan verzamelen in functie van contacttracing met inachtneming van de privacy van je deelnemers: hou de gegevens van deelnemers bij voorkeur minstens een maand bij met toestemming volgens de principes van GDPR.
- ...

Tijdens de activiteit

- Regel de toestroom van deelnemers en vang ze op voor de ingang. Zorg dat ze bij binnenkomst goed geïnformeerd worden over de maatregelen. Wijs iedereen op zijn/haar verantwoordelijkheid om alle veiligheidsregels en preventiemaatregelen nauwgezet op te volgen (hand- en hoesthygiëne, afstand bewaren, ...). Stel mensen op hun gemak, zorg dat ze het als een ontspanning aanvoelen en dat ze met een gerust geweten kunnen deelnemen. Zorg dat de nadruk ligt op het plezier maar met respect voor de regels.
- Voorzie visueel materiaal om mensen te herinneren aan de maatregelen (posters, flyers, ...).
- Geef je deelnemers bij het begin en tijdens de activiteit de gelegenheid om aan te geven of ze zich voldoende veilig voelen bij de manier waarop je de risico's aanpakt.
- Reageer onmiddellijk als je ziet dat regels niet worden opgevolgd.
- Geef duidelijk aan dat wie ziek wordt binnen de 14 dagen na de activiteit dit moet melden aan de organisatoren en zo nodig ook medewerking moet verlenen aan contact tracing.
- ...

Na de activiteit

- Communiceer het nodige als er binnen de 14 dagen na je activiteit een melding volgt van een mogelijke besmetting van één van de deelnemers. Volg daarbij de GDPR-richtlijnen.
- ...

LOCATIE

De organisator regelt het gebruik van de locatie en de voorziening van preventiemateriaal zodanig dat de kans op besmetting zo laag mogelijk wordt.

De locatie zelf, het gebruik ervan en de aanwezigheid van het juiste materiaal om de preventie te ondersteunen zijn twee heel belangrijke factoren om besmetting te voorkomen.

Voorbereiding

- Ga na of de activiteit of een gedeelte ervan buiten kan plaatsvinden.
- Richt de lokalen in volgens de best mogelijke schikking in functie van de preventiemaatregelen. Zorg er bijvoorbeeld voor dat je op alle momenten een afstand van anderhalve meter kan respecteren.
- Zorg ervoor dat de visuele ondersteuning voor de preventiemaatregelen goed zichtbaar zijn (posters, looplijnen, linten, ...).
- Check de afspraken met de gebouwbeheerder of met andere gebruikers van dezelfde locatie.
- Neem duidelijke maatregelen voor een regelmatige en goede verluchting vooraf, tijdens en na de activiteit.
- Werk zoveel mogelijk met open deuren zodat deurklinken niet moeten worden aangeraakt.
- Ontsmet contactoppervlakten of gedeelde gebruiksvoorwerpen.

Flessenhalzen

- Geef duidelijk aan hoe bewegingen door de locatie het veiligst verlopen: toegang tot sanitaire voorzieningen, in- en uitgangen, gangen, trappen, liften, ...
- Gebruik liften enkel voor mensen met beperkte mobiliteit. Laat slechts één deelnemer en maximum één begeleider toe. Verplicht het gebruik van mondmaskers in liften.
- Informeer duidelijk over de circulatieregels bij de ingang van het gebouw en op alle plaatsen waar risico's bestaan. Maar hierover duidelijke afspraken met de gebouwbeheerder of andere gebruikers van de locatie.

Preventiemateriaal

- Voorzie mondmaskers of handschoenen als dit nodig is. Als je de deelnemers hebt gevraagd om deze mee te brengen, zorg dan voor een extra paar voor die mensen die geen mondmaskers of handschoenen hebben of deze vergeten zijn.
- Zorg voor een veilige en hygiënische toegang tot water en zeep, papieren wegwerp-handdoeken en/of handgels met alcohol.
- Voorzie het nodige ontsmettingsmateriaal voor veelgebruikte contactoppervlakten en voorwerpen.

ACTIVITEIT

De organisator laat de activiteit zelf op elk moment met een zo laag mogelijk risico op besmetting verlopen.

Door verstandig met groepsindeling te werken, de beweging en fysieke interactie tijdens de activiteit te beperken en hygiënemaatregelen rond contactoppervlakten te nemen, kunnen risico's beperkt worden. Het toezicht op het naleven van de maatregelen moet ernstig uitgevoerd worden.

Indeling in groepen

- Werk als het mogelijk is in kleine vaste deelgroepen die gedurende de hele activiteit gescheiden contactbubbels vormen.
- Ga na of de groepsindeling kan bijdragen tot het gescheiden houden van generaties of risicogroepen.
- Bekijk de mogelijkheid om groepen op verschillende momenten te laten pauzeren, eventueel ook in verschillende ruimtes.
- ...

Materialen en contactoppervlakten

- Zorg ervoor dat de uitwisseling van materialen en gebruiksvoorwerpen beperkt wordt tijdens de activiteiten en dat dit op een veilige manier gebeurt.
- Als er samen wordt gegeten of gedronken, zorg dan voor zo weinig mogelijk uitwisseling van materiaal, voedsel en drank (vooraf gemaakte porties, kleine flesjes, ...). Kies er eventueel voor om iedereen zelf eten en drank te laten meebrengen.
- Ontsmet zoveel als mogelijk is tijdens de activiteit regelmatig contactoppervlakten die veel gebruikt worden (deurklinken, toiletten, tafels, ...).
- Reinig en ontsmet na gebruik de ruimte en gebruikte voorwerpen of maak daarover duidelijke afspraken met de gebouwbeheerder.
- ...

Naleven van de regels

- Instrueer de begeleiders goed en geef ze een mandaat om het toezicht op de naleving van de regels uit te voeren.
- Als je activiteit anders verloopt dan gewoonlijk door de preventiemaatregelen, leg dan aan deelnemers uit hoe dit bijdraagt tot een betere preventie.
- ...

EVALUATIE

De organisator evalueert en stuurt bij vanuit het oogpunt van besmettingspreventie tijdens en na de activiteit.

Gedegen evaluatie samen met de deelnemers, begeleiders en organisatoren tijdens en na de activiteit zorgt voor een correcte uitvoering van de voorgenomen maatregelen en voor lessen voor de toekomstige activiteiten.

Tijdens de activiteit

- Check tijdens de activiteit af en toe het veiligheidsgevoel van de deelnemers. Indien je als begeleider signalen zou krijgen dat mensen zich tijdens de activiteit niet veilig voelen, maak dit dan bespreekbaar.
- Vraag aan je deelnemers om elkaar ook te durven aanspreken als voorzorgsmaatregelen niet voldoende worden opgevolgd.
- ...

Na de activiteit

- Evalueer punt per punt de geplande maatregelen en overloop of ze goed zijn opgevolgd.
- Ga na of je tijdens de activiteit situaties hebt vastgesteld waar veiligheidsrisico's aan verbonden waren en waar je volgende keer beter moet op anticiperen.
- Kijk of je lessen voor de toekomst kan trekken uit de bijeenkomst.
- ...

COLOFON

Coronagids sociaal-cultureel volwassenenwerk en amateurkunsten
is een uitgave van:

*Socius, Steunpunt sociaal-cultureel werk vzw
Saintelettesquare 19 – 1000 Brussel
BE 0430 838 564
RPR Brussel*

T 02 215 27 08
E welkom@socius.be
W www.socius.be

Brussel, juni 2020
D/2020/4393/3

Deze coronagids is een initiatief van Socius, Steunpunt sociaal-cultureel werk vzw en De Federatie, belangenbehartiger voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de amateurkunsten.